

Bomenstructuurplan Nieuw West

Veenenbos en Bosch landschapsarchitecten

definitief concept januari 2002

in opdracht van Bestuurlijk Overleg ParkStad

projectgroep Nico Blom, Stadsdeel Osdorp
Adrienne Boon, Stadsdeel Bos en Lommer
Ruud Boon, Stadsdeel Overtoomse Veld / Slotervaart
Nico ten Haeff, Stadsdeel Overtoomse Veld / Slotervaart
Hans Kaljee, dRO Hoofdstedelijk Bomenconsulent
Peter Kollee, dRO planteam OGS
Eric van der Kooij, Bureau ParkStad / projectleiding
Marcel van Veen, Stadsdeel Geuzenveld / Slotermeer

januari 2002

opgesteld door Veenenbos en Bosch landschapsarchitecten
Zijpendaalseweg 51
6814 CD ARNHEM
T (026) 351 51 95
F (026) 351 54 95
E vb@xs4all.nl

De bomenstructuur van de Westelijke Tuinsteden bepaalt voor een belangrijk deel de identiteit van de openbare ruimte. De brede profielen met hun prachtige bomenrijen spreken tot ieders verbeelding. De lanen zijn inmiddels uitgegroeid tot een volwassen bomenbestand.

Door hun continuïteit zorgen de lanen voor samenhang. De koppeling van de lanen aan de hoofdwegen, de belangrijke waterlopen en de parken vergroot de oriëntatie. De lange door bomenrijen ingekaderde perspectieven geven 'grip op de horizon'.

Weliswaar plant Amsterdam al vanaf het begin van de 17e eeuw bomen in de stad, het Plan voor de Bomenstructuur van Amsterdam uit 1985 constateerde terecht dat voor bomen de ruimte steeds opnieuw bevochten moet worden. In de praktijk blijkt iedere keer dat bomen een sluitpost vormen en niet tijdig in het planvormingsproces worden betrokken.

In het licht van de toekomstige ingrepen in het kader van de stedelijke vernieuwing is het daarom van belang zorg te dragen voor het waarborgen, en waar nodig uitbreiden van de voor de Westelijke Tuinsteden zo karakteristieke bomenstructuur.

Dit Bomenstructuurplan is een uitwerking van het Ontwikkelingsplan Richting ParkStad 2015. Het is tot stand gekomen dankzij de intensieve samenwerking met de stadsdelen Bos en Lommer, Geuzenveld/Slotermeer, Slotervaart/Overtoomse Veld, Osdorp en de dienst Ruimtelijke Ordening. De boomconsulent van de Gemeente Amsterdam heeft geadviseerd bij het selecteren van geschikte boomsoorten.

Inhoud

Inleiding	5
Visie	
Bomen in de stad	8
Typering West	10
Karakteristieken	12
Analyse	
Wat gaat er mis?	16
Een voorbeeld	18
Ontwikkelingen	20
Plan	
Uitgangspunten	24
Profielen	26
Plankaart	32
Boomsoorten	34
Samenvatting en aanbevelingen	38

Aanleiding Wie niet anders weet zou denken dat er niets mis is met de bomenstructuur in de Westelijke Tuinsteden. Zijn de ijle rijen bomen op de zwart-wit foto's van weleer niet uitgegroeid tot fiere lanen?

Wie beter kijkt ziet dat zich de laatste jaren veranderingen in het beeld voordoen. En de komende periode zullen de ingrepen groter worden. Allereerst wordt een aantal bomen vervangen: populieren met het oog op takbreuk, iepen in verband met iepziekte en lindes door de toenemende oppervlakte verhardingen. Twee ontwikkelingen kunnen tot een veel grotere aantasting van het lommerrijke beeld van Nieuw West leiden. Vanuit het gebruik van de openbare ruimte komt er meer druk op de bestaande profielen. De werkplannen van de stadsdelen laten voor de komende jaren veel wijzigingen in de profielen zien. Deze herprofileringen zijn nodig door het toegenomen verkeer, de aanleg van vrije busbanen en vrijliggende fietspaden, de komst van nieuwe tramlijnen en de uitbreiding van het aantal parkeerplaatsen. Daarnaast zorgt de stedelijke vernieuwing, in de vorm van de verschillende leefmilieus in hogere woningdichtheden, voor extra druk op de openbare ruimte. Door intensivering en optimalisering van het grondgebruik komen de bestaande bomenstructuren in delen van Nieuw West in het gedrang.

Een grotere aanspraak van het verkeer op de openbare ruimte, de verdichting van de stad en de projectmatige, incidentele aanpak van de lange lijnen geven aan hoe relevant het is om naast het verkeersnetwerk, de waterstructuur en de hoofdgroenstructuur ook de bomenstructuur als één van de karakteristieke onderdelen van de netwerken van Nieuw West vast te leggen.

Plan op Hoofdlijnen Het Bomenstructuurplan is een ontwerp in hoofdlijnen. Het plan spreekt zich uit over de bomen die een bijdrage leveren aan de structuur van netwerken in Nieuw West. Het gaat daarbij zowel om stadsdeeleverstijgende als om

stadsdeelbepalende structuren waarin de ruimtelijke samenhang van Nieuw West is vastgelegd. Bomen in woonstraten, bomen in parken en incidentele exemplaren zijn buiten beschouwing gelaten.

Doel en gebruik Het Bomenstructuurplan Nieuw West vormt een gemeenschappelijk beleidskader voor de stadsdelen en de centrale stad. Het plan biedt houvast bij een integrale benadering van de netwerken. Het Bomenstructuurplan levert inbreng en kader bij:

- . de ontwikkeling van de vernieuwingsgebieden
- . de stedelijke randvoorwaarden bij herprofileringen
- . de uitwerking van het bomenbeleid van de stadsdelen
- . de bomenstructuur van de centrale stad.

Het plan dient tevens als kader voor het Kwaliteitsteam ParkStad, dat tot taak heeft om de samenhang en de continuïteit van de netwerken te bewaken.

Leeswijzer Het boekje kent drie delen. Het eerste deel schetst de visie op het karakter van Amsterdam West en de rol van bomen daarin. In het tweede deel worden de bestaande situatie en de aanleiding voor de opgave onder de loep genomen en de opgave aangescherpt. Het derde deel van het boek omvat het plan en beschrijft een typologie van lanen en straten, een kaartbeeld en een selectie van boomsoorten. Aan het slot wordt het plan samengevat, waarna aanbevelingen voor het vervolg worden gedaan.

A black and white photograph of a long, tree-lined path. The path is flanked by rows of tall, leafy trees that create a canopy effect. In the distance, a multi-story building with a white facade is visible through the trees. A few people are walking on the path. The overall atmosphere is serene and academic.

Visie

Vergelijking Iepen langs de Amsterdamse grachten, lindes op de Lange Voorhout in Den Haag en beukenlanen rond het Loo in Apeldoorn. Drie bekende voorbeelden van boombeplantingen in Nederlandse steden. Bomen zijn belangrijke middelen om het beeld van de stad te verfijnen of zelfs te karakteriseren. Bomen moeten groeien. Daarvoor hebben ze tijd nodig. Om die reden is continuïteit in het beleid van belang. Dit plan bouwt voort op het Bomenstructuurplan van Amsterdam uit 1985. Daarin is de keuze gemaakt voor een boombeplanting die aansluit op de stedenbouwkundige opbouw.

Een rondgang door Amsterdam en omgeving levert het volgende beeld op. In de binnenstad is de grachtengordel verrijkt met rijen iepen. Bij de 19e eeuwse uitbreidingen met gesloten bebouwingswanden langs smalle straten zijn de belangrijkste radialen met platanen beplant. In Oud-Zuid verschaft een monumentaal stelsel van lanen en plantsoenen de gesloten bouwblokken lucht. Langs de IJ-oever, waar de bebouwing in hoofdzaak gesloten is, zijn de waterbassins beeldbepalend. In Amsterdam Zuid-Oost raakt de stad steeds meer gefragmenteerd, de taluds langs de dreven zijn met bosschages beplant. Het verstedelijkte dorp Amstelveen kent verschillende langgestrekte wilde bermen. Een waas van berken geeft de luchthavenstad Schiphol een groene sfeer. In de Westelijke Tuinsteden springt het raamwerk van lange brede lanen, boomrijke straten en lommerrijke singels in het oog.

Bij elk van de voorbeelden versterken verschillende soorten bomenaanplant typerende eigenschappen van de stadsdelen. Hierdoor ontstaat een boeiende waaier van sterk van elkaar verschillende stadsdelen en woon- en werkmilieus.

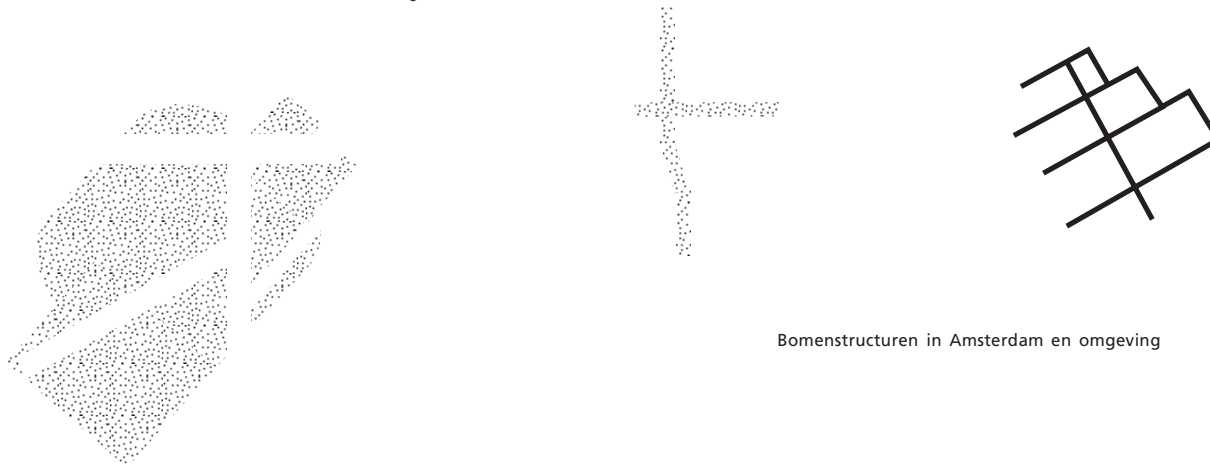

Westelijke Tuinsteden: raamwerk van lanen

Schiphol: berkenwaas

Bomenstructuren in Amsterdam en omgeving

Centrum: iepen langs grachten

19e Eeuwse wijken: lanen langs radialen

Amstelveen: wilde bermen

Zuid-Oost: bosschages langs dreven

IJ-oevers: waterbassins

Oud-Zuid: lanen en plantsoenen

Mondriaan De stedenbouwkundige opzet van de Westelijke Tuinsteden heeft trekken van een Mondriaan: een systeem van lijnen en velden. De lijnen vormen samen een stevig netwerk, een netwerk dat bewerkt is naar de topografie van het oorspronkelijke landschap. De lange lijnen van het netwerk hebben herkenbare richtingen en kennen markante knikpunten.

Netwerk In de transformatie van Nieuw West vormt het netwerk als het ware de stabiele hardware, met de introductie van uiteenlopende woonmilieus verschieten de velden van kleur. In het Ruimtelijk Kwaliteitskader van Bureau ParkStad wordt een formeel en een informeel netwerk onderscheiden. Het formele netwerk van hoofdwegen wordt gevormd door robuuste lijnen en gebouwen. Het informele netwerk weeft een fijnmazig web van voornamelijk fietsrelaties tussen scholen, buurtwinkelcentra en kleinere bedrijfslocaties.

Lijnen Het netwerk bestaat uit opvallend lange lijnen. Bijna nergens in andere Nederlandse steden zijn de lijnen zo lang en zo recht. Het lijnenspel is een samenspel van wegen, waterlopen en parkstroken. Op verschillende plekken waar knikken aanwezig zijn of hoofdwegen samenkomen, zijn markante punten gecreeërd. Dit zijn de knopen in het netwerk.

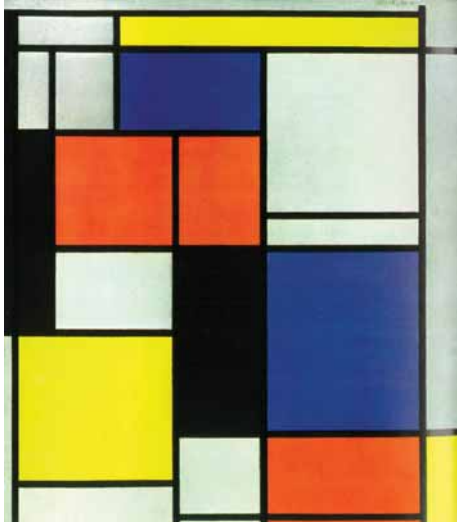
Lommerrijk Langs al deze lijnen van het netwerk spelen bomen een belangrijke ondersteunende rol. De profielen in de Westelijke Tuinsteden zijn stevig en fors van maat. Ze kennen geen smalle maar forse bermen, geen smalle maar brede stoepen. Niet één rij bomen maar liefst vier of zes. In de Westelijke Tuinsteden vormen de bomen een karakteristieke bijdrage aan de identiteit van de openbare ruimte. De brede profielen met hun forse bomenrijen, lommerrijke lanen en blokken bomen spreken tot een ieders verbeelding.

Volwassen Na ruim veertig jaar zijn de lanen uitgegroeid tot een volwassen bomenbestand. Eén blik op de luchtfoto leert hoe vol het netwerk van wegen, singels en parken inmiddels met bomen staat. De bomenstructuur heeft grote invloed op het ruimtelijke beeld van Nieuw West.

Opzet Westelijke Tuinsteden, jaren '50

Opzet Nieuw West lijkt op een Mondriaan

Het formele netwerk

Het informele netwerk

Lommerrijk Nieuw West nu

Geen enkele laan of straat in Nieuw West is identiek. Tegelijk hebben de wegen wel een herkenbaar karakter. Dit komt omdat de bomen volgens een aantal vaste principes zijn geplaatst.

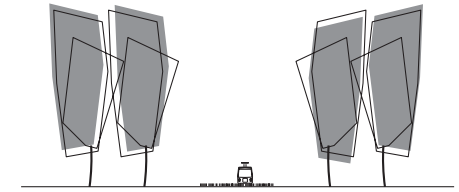
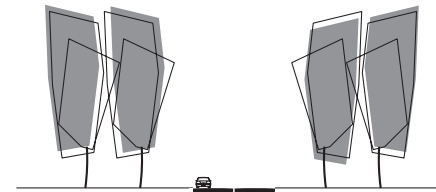
Bomen aan de buitenzijde De bomen staan ter weerszijden van de wegen. Door de ruime opzet van de profielen ontstaat zicht op de horizon en een wijds perspectief.

Tram in het midden De trambaan ligt in het midden van de profielen. De middenberm bestaat meestal uit een grasstrook, bij combinatie met een busbaan is deze verhard. De brede laan blijft daardoor symmetrisch en krijgt iets monumentaals.

Tunneleffect fietspaden De vrijliggende fietspaden langs de hoofdwegen liggen onder een dubbele bomenrij. De fietspaden worden als het ware groene tunnels.

Vaarten Daar waar de wegen begeleid worden door vaarten, wordt het profiel nog eens extra aangedikt. De bomen langs de singels vormen samen met de parallel aan de waterlopen gelegen lanen brede groene banen door de stad. Ook langs de vaarten die los van de wegen liggen staan meestal bomen. Vaak zijn dit meerdere bomenrijen die aan één zijde van het water liggen.

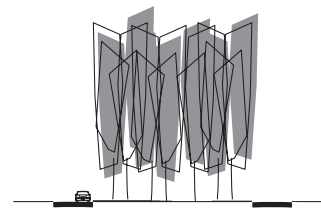
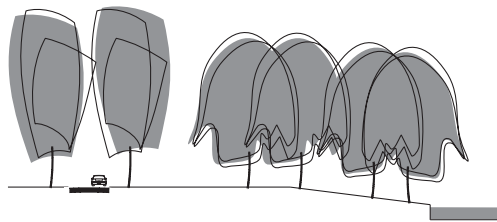
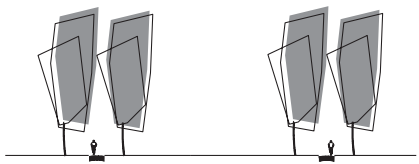
Bijzondere punten Op een aantal plekken, waar de belangrijkste lijnen van het formele netwerk elkaar snijden of eindigen, liggen bijzondere knopen. Deze rotondes of velden zijn bijna altijd rijk van bomen voorzien.

Bomen aan de buitenzijden (Huizingalaan)

Tram in het midden (Tussenmeer)

Fietspad onder bladerdak (Baden Powellweg)

Bomen langs het water (Van Tienhovengracht)

Bijzonder punt (Ronde Oost-Noordoever)

Analyse

Binnen Nieuw West is er op dit moment een breed gedeelde zorg dat in de komende jaren de samenhang en de continuïteit van de lanen aan oorspronkelijke kracht inboeten en zelfs verloren gaan. Het is goed om de redenen van deze zorg eens op een rij te zetten. Wat gaat er mis?

Vervanging Populier, iep en linde zijn boomsoorten, die van oudsher in grote mate het beeld van de Westelijke Tuinsteden bepalen. De populieren zijn inmiddels groot. Door beheersproblemen wordt het grootste deel van de bomen gekapt. Door iepziekte en de dreiging daarvan zijn veel iepen verwijderd. Ook lindes worden vervangen. Waar geparkeerd wordt onder lindes, zorgen luizen voor overlast. In de toenemende verharding doen de lindebomen het slecht.

Boomsoorten Bij herplant wordt vaak voor andere soorten gekozen. Daarmee verandert het beeld van Nieuw West. Elk stadsdeel voert op dit punt een eigen beleid. De traditionele soorten gaven de tuinsteden een herkenbaar karakter. Doordat de diversiteit aan boomsoorten en aan cultivars toeneemt, gaat dit karakter voor een deel verloren.

Fasering Projectgrenzen en beperkte budgetten zorgen er regelmatig voor dat herprofileringen maar voor een gedeelte van de weg plaatsvinden. Dat leidt tot een tijdelijk verlies van de continuïteit van de lange lanen. Als er niet voor gewaakt wordt, is dit verlies van de ruimtelijke continuïteit niet tijdelijk, maar permanent van aard. Profielen worden aan lokale projecten of aan verkeerskundige motieven vanuit het hoofdnet voor de auto, bus of tram aangepast. Het komt ook voor dat in de volgende fase van aanleg de uitgangspunten voor het nieuwe profiel niet goed worden bewaakt. Het resultaat is dat er breuken ontstaan, er minder bomen worden teruggeplant of dat de groeiomstandigheden verslechteren.

Vertroebeling De oorspronkelijke profielen zijn in tijden opgezet dat er een andere visie op verkeer gold. Wijzigingen ten behoeve van de veiligheid, het afremmen van de snelheid leiden op verschillende plekken tot het verkeerstechnisch opdelen van de oort zo heldere profielen. De ingrepen in de profielen ten behoeve van de uitbreiding van het aantal parkeerplaatsen of het aanbrengen van een fietsstrook zijn omwille van de kosten vaak ad hoc. De veranderingen worden niet structureel over de gehele lengte van de wegen gerealiseerd. Bomen zijn dan vaak de dupe en moeten ruimte inleveren.

Verdichting Bij de vernieuwing van Nieuw West wordt op verschillende locaties in hogere woningdichtheden gebouwd. Daarmee neemt de druk op de openbare ruimte, alleen al door een toename van het verkeer en het parkeren, toe. De hoeveelheid verharding wordt groter. Zowel boven de grond als onder de grond slinkt de ruimte voor bomen sterk. Deze afnemende kwaliteit van de groeiplaats is de belangrijkste oorzaak van de matig tot slechte ontwikkeling van de bomen.

Calandlaan met leibomen langs trambaan

Zuileiken langs De Tussenmeer

Gefaseerde herprofilering van De Roëllstraat

Drempels in hoofdautoweg Oostoever

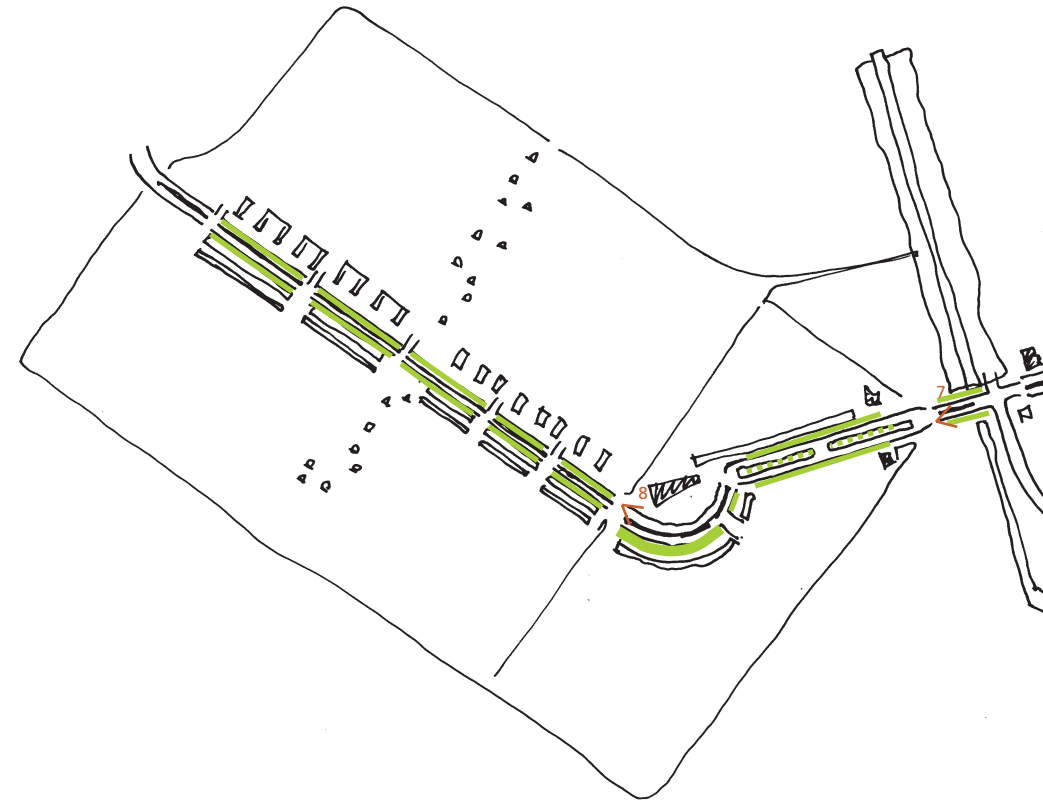

Bomen tussen parkeerhavens in Comeniusstraat

Schipluidenlaan - Calandlaan - De Alpen Als we ter illustratie focussen op één lange lijn, dan valt het grote aantal wisselingen in het beeld van de route direct op. Nu zal het beeld van een doorgaande laan, die loopt van de ene naar de andere grens van Nieuw West, altijd één of meer keer van kleur verschieten. Er moeten wel aanleidingen zijn voor zo'n verandering. Het beeld van een dergelijke route moet de stad leesbaar maken, de oriëntatiemogelijkheden vergroten. De aanleiding voor een verandering kan een knik in de weg zijn, of een andere context zoals een park, een centrum of een andere buurt. Deze overgangen maken duidelijk dat er in de route iets verandert.

In de als voorbeeld genomen lijn, zijn het beginpunt en het eindpunt van de segmenten ruimtelijk niet altijd logisch. Vooral in Slotervaart wisselen de verschillende beelden elkaar snel en op een rommelige wijze af. Van de Schipluidenlaan tot aan het Rembrandtpark is moeilijk een laan te herkennen. In het nieuwe profiel, van de aansluiting op Meer en Vaart richting de Aker, is voor de bomen veel ruimte ingeleverd. Daarnaast is de entree van de Aker geen familie van de andere profielen in West.

8 Verkeerskarakter door krappere bermen, voorsorteerstroken en verlichting in middenberm

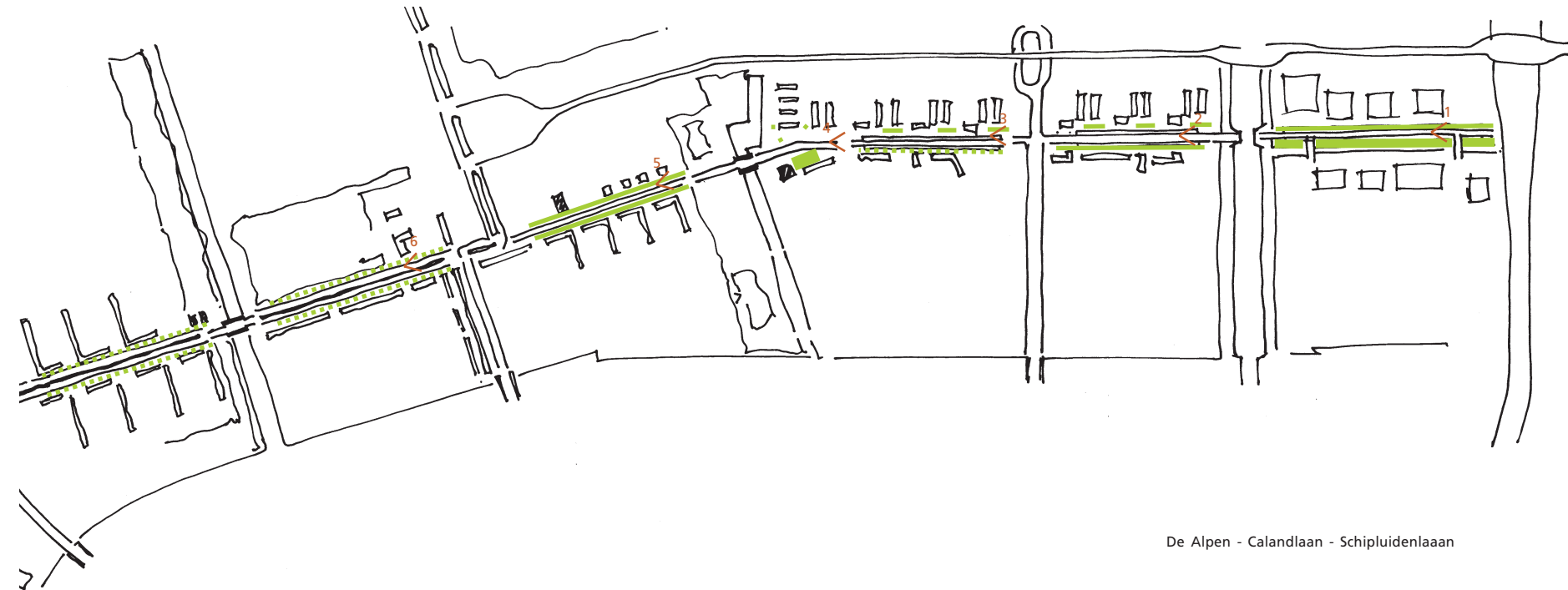
7 Entree Akerpolder: op korte afstand wisseling in soorten, leibomen langs trambaan

6 Hoofdweg naar de Aker: tram in middenberm, vrijliggende fietspaden, nieuwe aanplant bomen

5 Profielwisseling: bomenlaan, fietsen op straat, geen parkeren, ventweg aan zuidzijde

De Alpen - Calandlaan - Schipluidenlaaan

4 Bomenblok aan zuidzijde, noordzijde vrij geplaatst rond flats. Door knik zicht op parkstrook

3 Door lokaal project is aan zijzijde nieuwe bomenrij gepland

2 Mede door langsliggende singel een breed en groen karakter

1 Bomenrij aan zuidzijde, aan noordzijde kopen van flats ingeplant

Om te kunnen bepalen of de zorg over de boombeplanting terecht is, is het verhelderend om te kijken hoe de beplanting zich door de tijd heen ontwikkeld heeft. Tevens wordt vooruit geblikt wat er de komende jaren gaat veranderen.

Hoe het was Sinds de eerste plannen zijn gemaakt hebben de Westelijke Tuinsteden een hele ontwikkeling doorgemaakt. Ook de opzet van de groenstructuur is veranderd. Van het strakke raster van groene banen in het plan van Van Eesteren evolueerde de bomenstructuur tot een stelsel met meer hiërarchie, met brede lanen en met singels.

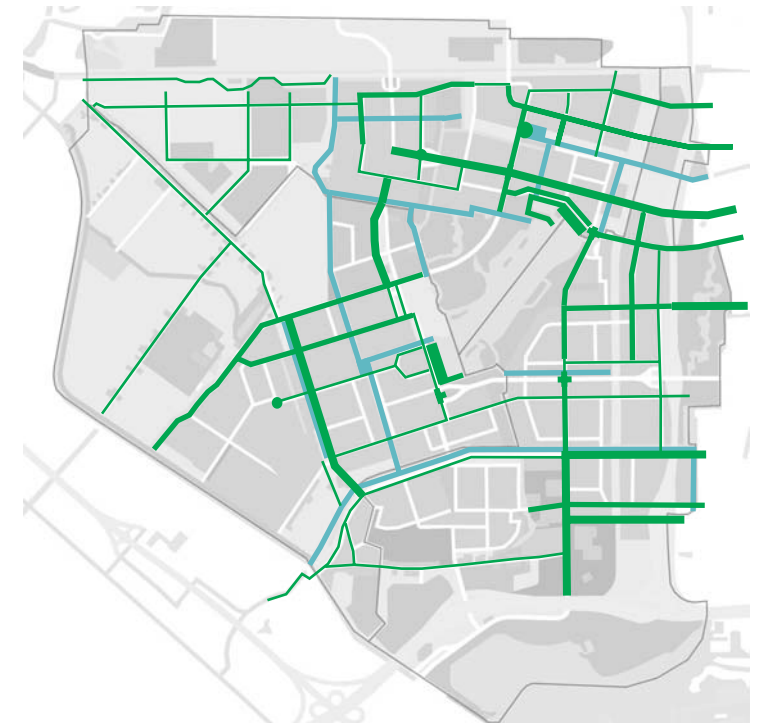
Hoe het is Naast de westelijke uitbreidingen Nieuw Sloten en De Aker, wordt de laatste jaren ook binnen het bestaande stedelijk gebied nieuwbouw gerealiseerd. Lanen die de nieuwbouwlocaties raken, zijn in meerdere gevallen aan nieuwe wensen aangepast. Een voorbeeld hiervan is de versmalde Oostoever van de Sloterplas.

Door de uitbreidingen van Nieuw Sloten en De Aker en de verdichtingsplannen voor de Westelijke Tuinsteden worden de wegen intensiever gebruikt. Dat leidt tot een herprofilering van de wegen en daarmee tot bomenkap en nieuwe bomenaanplant. De aanleg van de trambaan op de Calandlaan is hiervan een opvallend voorbeeld. Naast herprofileringen speelt ook de vervanging van bomen, zoals in de Tussenmeer, een rol. Hier vindt de vervanging van bomen gefaseerd plaats.

Plannen Voorlopig zijn er nog plannen genoeg. Elk stadsdeel werkt hard aan de eigen vernieuwing.

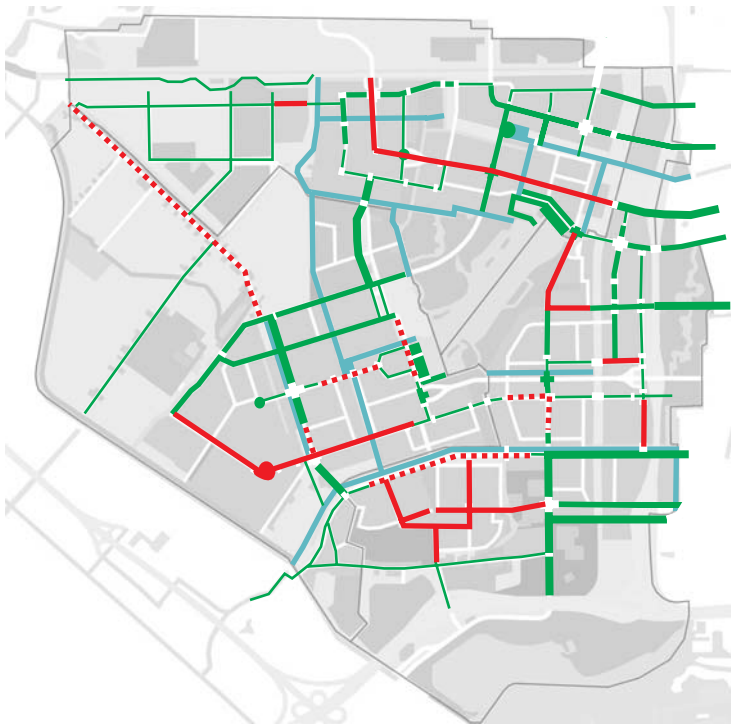
Geuzenveld krijgt een nieuw centrumgebied en neemt Buurt 9 onder handen. Bos en Lommer richt het Bos en Lommerplein opnieuw in. Overtoomse Veld verdicht de zone langs de A10. Osdorp pakt naast het centrum vooral noord op en realiseert een nieuw bedrijventerrein in de polder.

Een blik op de kaart met de voorgenomen plannen voor de komende tien jaar leert dat een groot gedeelte van de bomenstructuur aangepakt gaat worden. Door de herprofilering van wegen, danwel de vervanging van bestaande bomen, wordt het bomenbestand voor het merendeel verjongd.

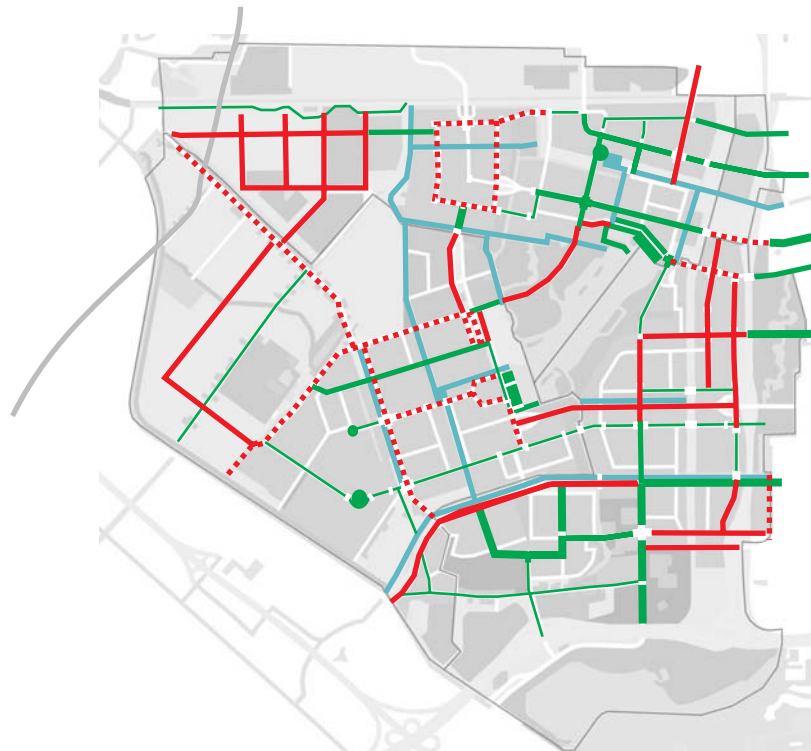

Bomenstructuur Nieuw West, zoals het was

Bomenstructuur Nieuw West nu. In rood de vernieuwde profielen

Nieuw West straks. Te vervangen bomen in rode stippels. Herprofilering in rode lijnen.

Plan

Het bomenstructuurplan is gebaseerd op een typering van de uiteenlopende lijnen in Nieuw West. Voor elk type zijn de kenmerken benoemd, één of twee karakteristieke profielen geschetst en de boomsoorten omschreven. De typologie is een ideaalbeeld en zal in de uitwerking op de specifieke locatie toegesneden moeten worden.

Met het oog op de toepassing van de bomen staan een drietal uitgangspunten aan de basis van de typering.

Structuur Uitgangspunt voor de bomenstructuur is de stedenbouwkundige opzet van Nieuw West. Voor het typeren van de lijnen is het stedenbouwkundige beeld bepalend. De verkeerskundige betekenis van een lijn wijkt daardoor een enkele keer af van wat het karakter van een weg suggereert.

Maat Het onderscheid in types wordt in de eerste plaats door de maat van het profiel bepaald. De breedtemaat limiteert de omvang van de boom en het aantal rijen bomen: één rij en verharde bermen in de smalle profielen, dubbele rijen bomen en open grond waar ruimte is.

Kenmerken De wegen in Nieuw West zijn verschillend van karakter. Sommige wegen zijn stedelijk en ontsluiten op de weg georiënteerde voorzieningen, andere wegen zijn breed, groen, bijna landelijk van opzet. Deze verschillen vormen de aanleiding voor een duidelijk onderscheid.

Naast de lange lijnen zijn er binnen Nieuw West een aantal plekken aan te wijzen die een speciale betekenis voor de oriëntatie bezitten. Op veel van deze plekken spelen bomen nu een beeldbepalende rol. Deze bijzondere plekken mogen afwijken en opvallen.

Behalve de wegen zijn ook de singels van belang. De waterlopen refereren aan het oorspronkelijke polderlandschap.

Ten slotte is er een zichtbaar verschil tussen wegen die ontstaan zijn als onderdeel van de Westelijke Tuinsteden en wegen in het gebied van voor die tijd.

Bij de uitwerking van de uiteenlopende lange lijnen is voortgebouwd op de eerdere typering van de aanwezige profielen: zicht op de horizon door bomen aan de buitenzijden, de trambaan in het midden en het fietspad onder een bladerdak.

Stadslaan

Stadsweg

Parkway

De opdeling van de lange lijnen in verschillende segmenten is in de plattegronden middels korte onderbrekingen aangegeven. Opdeling wordt zo veel mogelijk vermeden en vindt alleen bij duidelijke stedenbouwkundige overgangen plaats. De kracht van het netwerk van Nieuw West valt of staat met de helderheid van de doorgaande lijnen. Die helderheid komt alleen tot stand wanneer elke lijn een grote mate van continuïteit kent.

Cultuurhistorisch lint

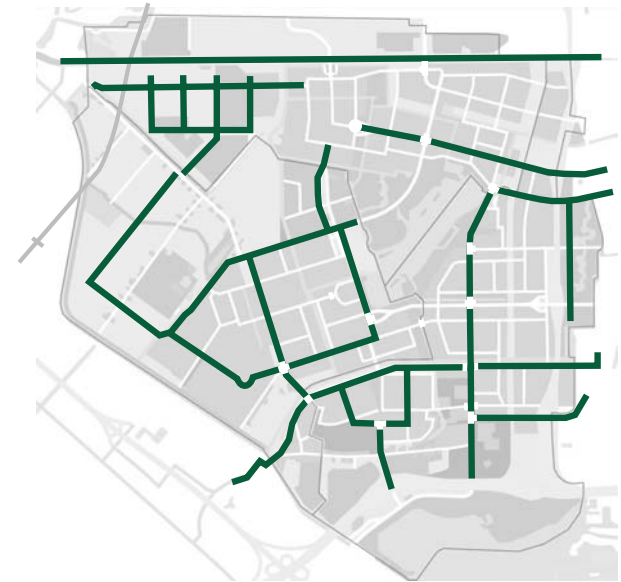
Singel

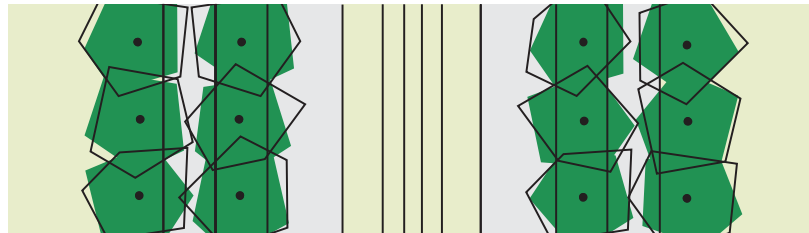
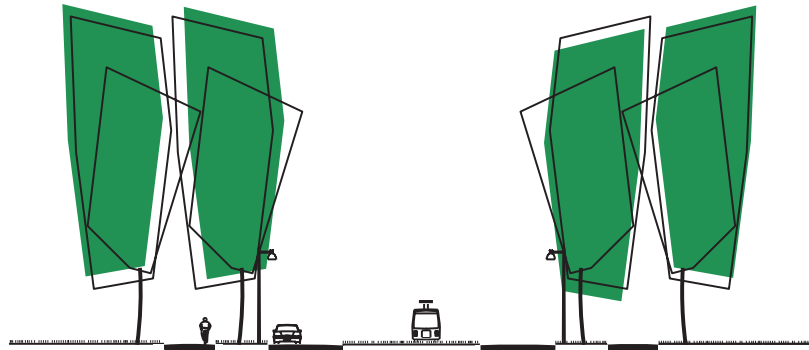
Bijzonder punt

Profielen

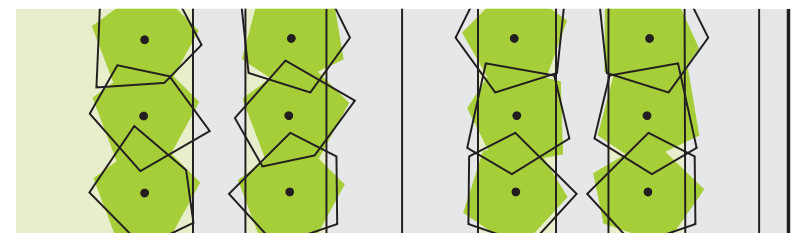
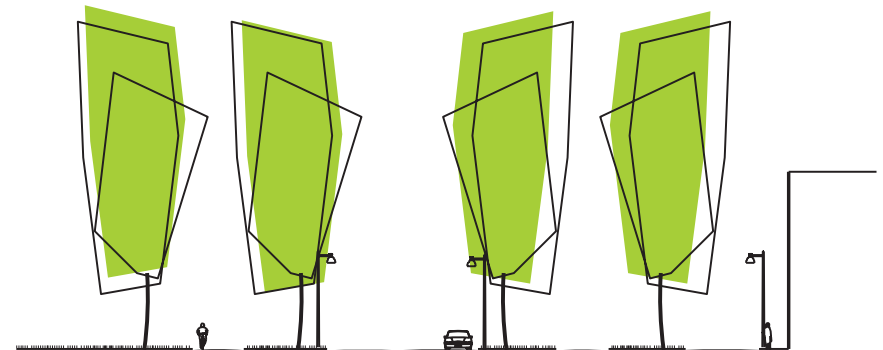
Stadslanen Dit zijn in eerste instantie wegen met een breed profiel. Aan de buitenzijde staan twee keer twee of meer rijen bomen in een groene berm. De stadslanen zijn de majestueuze lijnen die Nieuw West zo herkenbaar maken. Ze hebben een visuele en belangrijke verkeerskundige betekenis. Het zijn vooral de hoofdonthoudingswegen. Meestal zijn de lanen 60 tot 70 meter breed, ze kennen een profiel met twee of vier rijstroken. Een aantal lanen heeft een groene middenberm. Aan weerszijden ligt een fietspad in de berm. Eventuele trambanen en busbanen liggen middenin de weg. In sommige gevallen wordt de laan begeleid door een ventweg, die de langsliggende bebouwing ontsluit en parkeermogelijkheden biedt.

ruim profiel, groene berm, aan weerszijden dubbele rij bomen, bebouwing op afstand

Stadslaantype 1

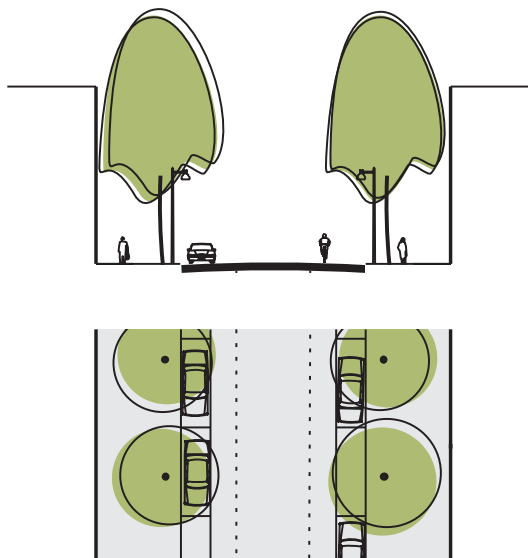
Stadslaantype 1

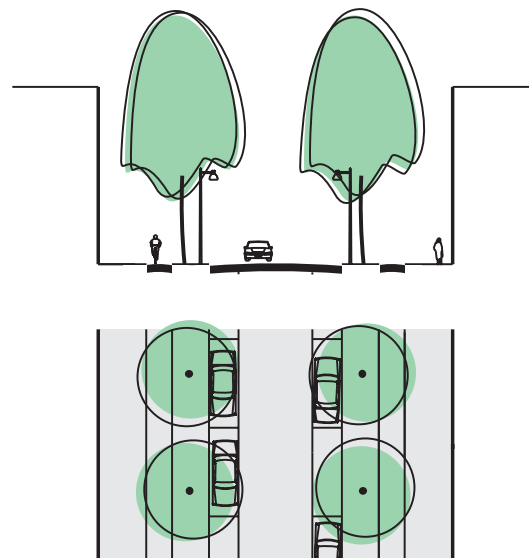
Stadswegen Naast de stadslanen is er een smaller type hoofdweg. Het profiel is minder dan 60 meter breed. Langs het eerste type stadswegen staat twee keer één rij bomen, het tweede type heeft één plus twee rijen of twee keer twee rijen bomen. Een deel van de voorzieningen van Nieuw West ligt langs de stadswegen. De wegen vallen vaak samen met de 50-wegen uit de verkeersstructuur; het zijn de ontsluitingswegen van de verschillende stadsdelen. De stadswegen kennen twee rijstroken. Langs de wegen wordt regelmatig geparkeerd. De bermen zijn meestal verhard, hetgeen van invloed is op de groeiomstandigheden van de bomen. Fietspaden zijn suggestiestroken op de rijbaan of liggen los van de weg.

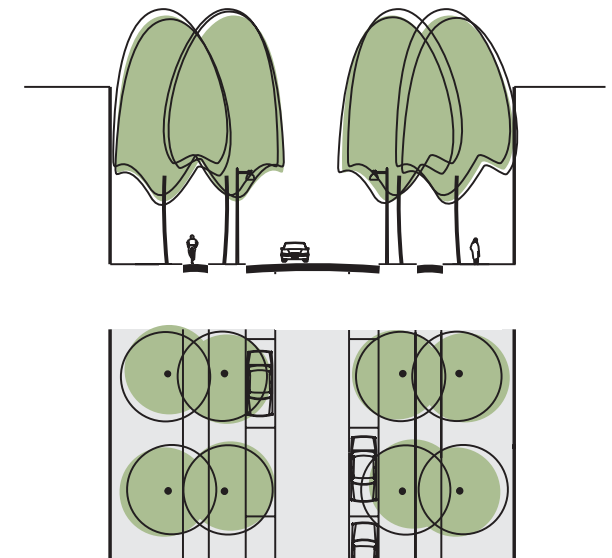
ruim profiel, verharde berm, enkele of dubbele rijen bomen, bebouwing op weg georiënteerd, parkeren

Stadsweg 1

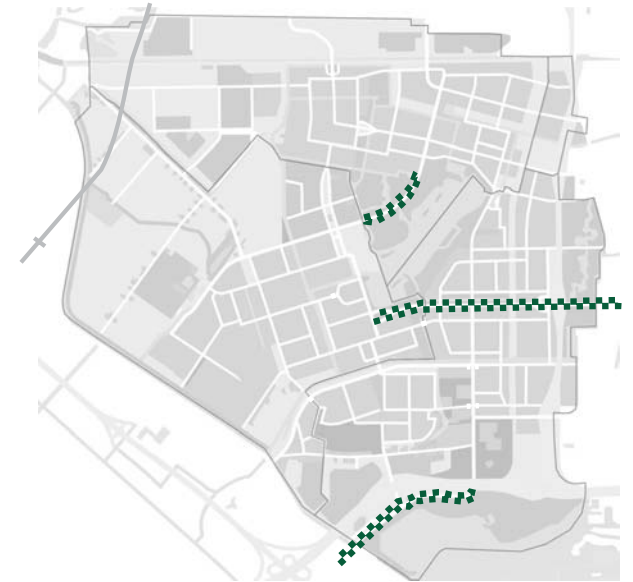

Stadsweg 2

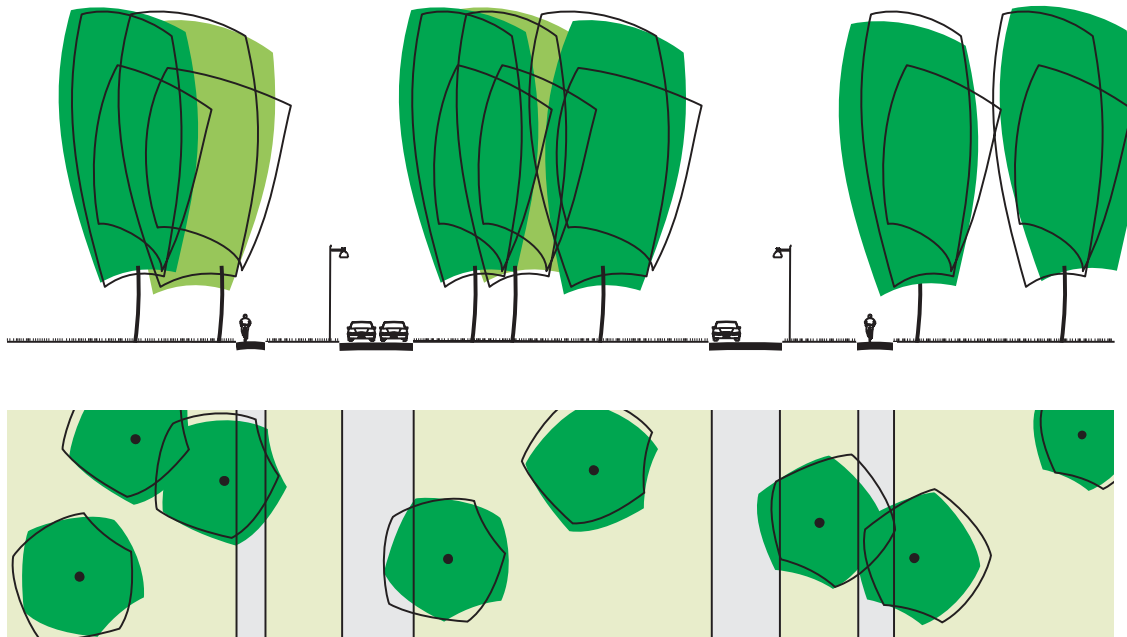

Stadsweg dubbel

Parkways De breedste wegen in Nieuw West zijn de parkways. De bomen staan hier niet in rijen, maar verspreid in brede, groene bermen. De parkway is het brede broertje van de stadslaan en beperkt zich tot drie karakteristieke plekken in Nieuw West. De parkway kent vier rijstroken. De weggebruiker lijkt even door het buitengebied te rijden.

zeer breed profiel, groene berm, losse bomen

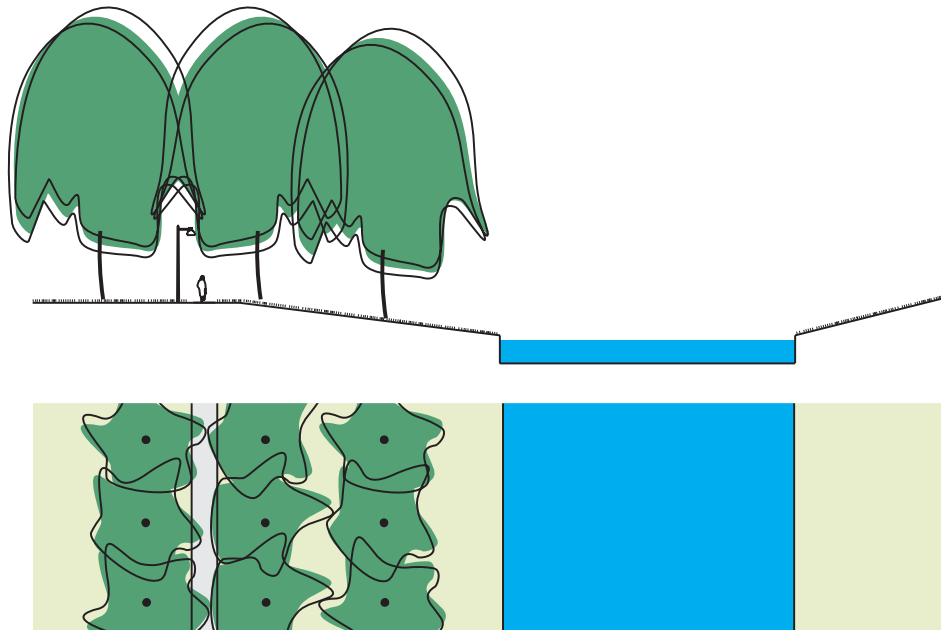

Parkway

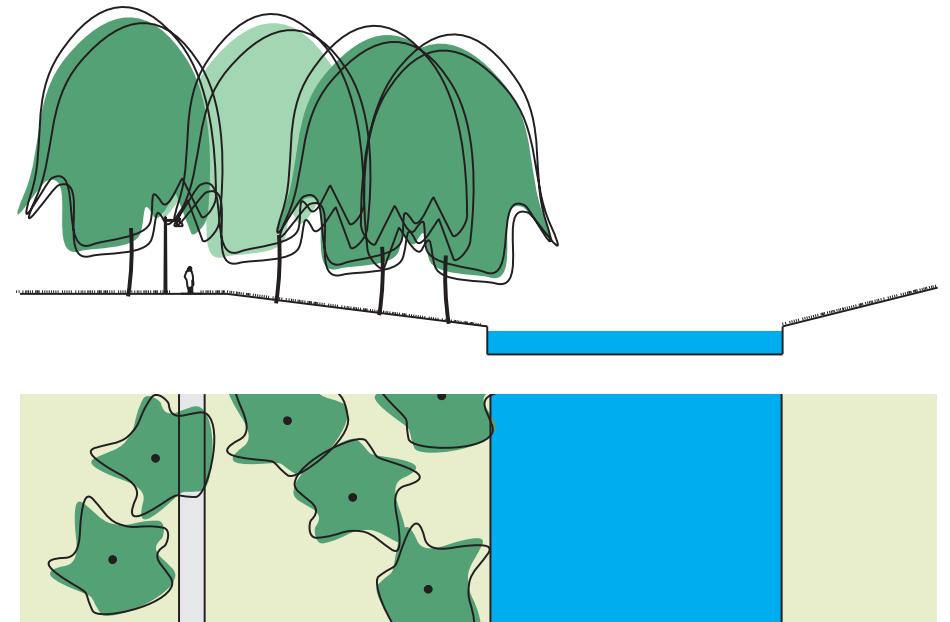
Singels Niet alleen wegen zijn een onderdeel van de hoofdbomenstructuur van Nieuw West, een aantal singels maakt het er ook onderdeel van uit. Vaak staan langs één zijde van de singels meerdere bomenrijen. De singels in Nieuw West zijn breed. Ze tonen daarmee nog een glimp van het oorspronkelijke laaggelegen polderlandschap. Onder de bomen ligt een wandelpad.

groene oevers, losse bomen of meerdere bomenrijen, asymmetrisch profiel

Singel 1

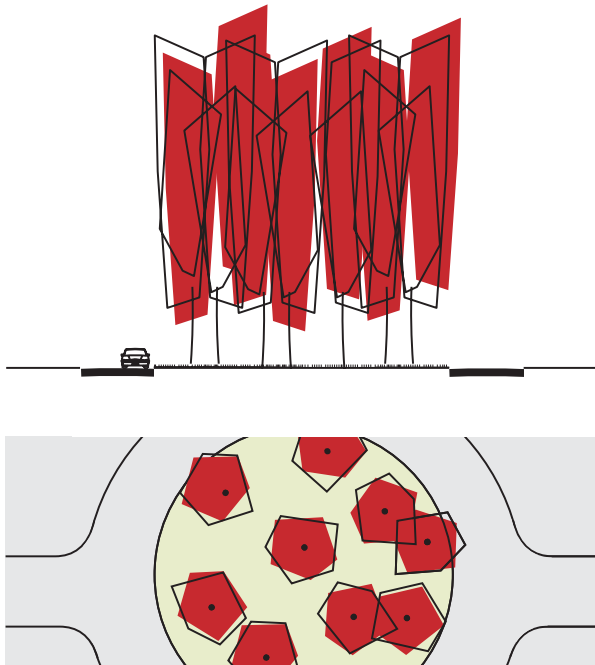
Singel 2

Bijzondere punten De knopen in het netwerk spelen een hoofdrol in de oriëntatie binnen Nieuw West. De bomen op deze plekken zijn beeldbepalend. Ze staan in rijen, blokken of los in de ruimte. Bijzondere plekken zijn rotondes, grote kruisingen, bruggen, velden of kades. In de meeste gevallen zijn het groene plekken waar bomen goed willen groeien. Daarom kan hier ingezet worden op een lange levensduur voor de bomen. Het zijn uitgelezen plekken voor forse parkbomen, al dan niet met een bijzondere bloeiwijze, herfstkleur of kroonvorm.

groene berm, meerdere rijen bomen of compacte bomengroep, bijzondere boomsoorten

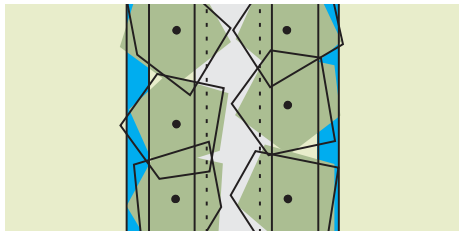
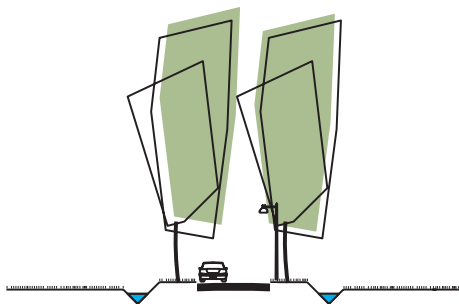

Bijzonder punt

Cultuurhistorische linten In de Westelijke Tuinsteden liggen enkele oude landwegen. Aan weerszijden van de wegen staat een bomenrij. De wegen zijn beperkt van breedte. De groene bermen zijn smal, de ruimte voor de bomen is vaak gering. De cultuurhistorische linten worden gemakkelijk herkend aan de karakteristieke bermsloten en de oude bebouwing. Door de smalle wegen is de verkeersfunctie van de wegen beperkt.

smal profiel, groene berm met sloot, enkele rij bomen aan weerszijden, losse bebouwing

Cultuurhistorisch lint

De kaart voor de bomenstructuur geeft een beeld voor de stadslanen, de stadsstraten, de cultuurhistorische linten en de belangrijke singels met bomen. Tevens zijn er een aantal bijzondere punten aangegeven.

De kaart is een wensbeeld en schetst de bomenstructuur voor de verschillende stadsdelen voor de komende decennia.

Osdorp Dit stadsdeel kent een helder raster met duidelijke hoofdlijnen. Deze structuur wijzigt alleen in de noordoosthoek waar de Geerban wordt vervangen door een meer oostelijke route. Ten gevolge van de stedelijke verdichting staan de profielen rond het centrum onder druk.

Geuzenveld Door de bouw van de Geuzenbaan vindt een grootschalige verschuiving plaats. Rond de Geuzenbaan komt een nieuwe ring. In de opzet van de bomenstructuur is tevens een voorschot genomen op de door het stadsdeel gewenste verbinding met Sloterdijk.

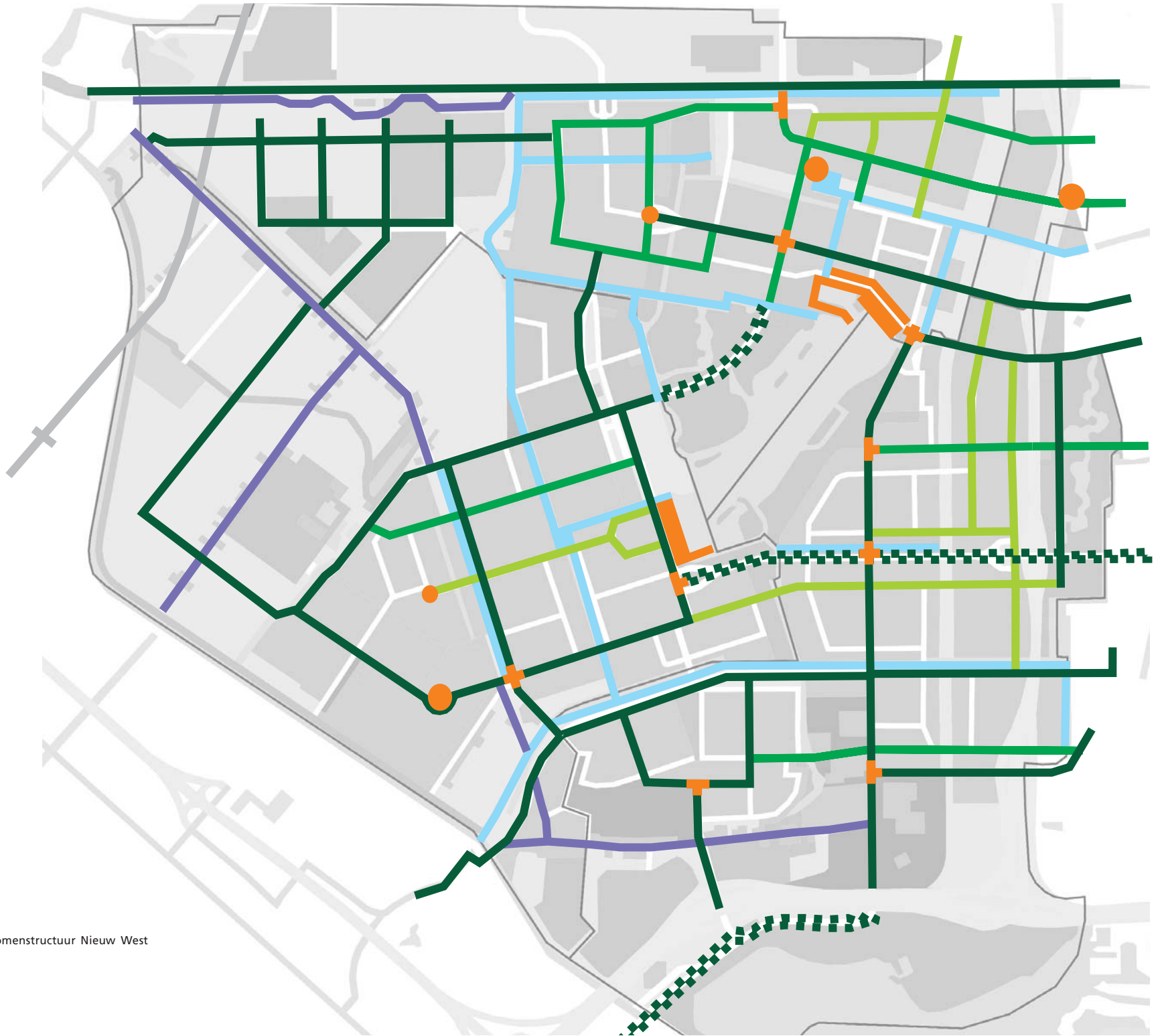
Bos en Lommer Dit stadsdeel bestaat uit heldere radialen die in het plan worden gekoesterd.

Overtoomse Veld Voortgebouwd wordt op de nieuwe verkeersopzet waarbij parallel aan de A10 met de Huizingalaan en de Hoofdweg een ladderstructuur ontstaat. Vanwege de hoogstedelijke ontwikkelingen langs de Lelylaan en de A10 zijn de Calandlaan/Schipluidenlaan, de Vlaardingenlaan en de Delflandlaan als belangrijke parallelstructuren opgenomen.

Westelijke polders In de polders ten westen van de Tuinsteden is het bestaande wegenraster voorlopig als dragend casco voor de komende ontwikkelingen aangegrepen. In navolging van de Osdorper Binnenpolder zou deze strategie voor het hele gebied nog verder uitgewerkt moeten worden.

Hoofdbomenstructuur Nieuw West

Bij het kiezen van boomsoorten voor de uiteenlopende principeprofielen zijn vijf uitgangspunten gehanteerd.

1e Grootte Voor de hoofdstructuur wordt uitgegaan van grote bomen. Bomen die een hoogte bereiken van minimaal 12 meter en in hoofdzaak een ronde tot ovale kroon hebben. In technische termen zijn het bomen van de 1e grootte.

Autochtoon Het uitgangspunt voor de boomsoorten in de hoofdstructuur is een natuurlijk effect: oerhollandse bomen, soorten die aansluiten bij het omringende landschap, soorten met natuurlijke kroonvormen en bladkleuren. Voor de kenner hebben we het dan over autochtoon materiaal.

Doorwortelbare ruimte Om de bomen in de hoofdstructuur voor de komende decennia voldoende groeikansen te geven is een doorwortelbare ruimte van tenminste 25 m³ per boom nodig. Daarom hoort er voor de bomen tijdig ruimte gereserveerd te worden.

Onderhoudsarm Vanuit het oogpunt van beheer zijn geen bomen geselecteerd die door een bijzondere snoeivormen of kroonvormen veel onderhoud vergen.

Plek Naast deze algemene principes is er gekeken naar uiteenlopende omstandigheden op de plek. In de groene bermen van de stadslanen en parkways zijn de groeiomstandigheden beter dan in de verharding van de stadswegen. Dit punt speelt een belangrijke rol bij de soortkeuze. Op bijzondere plekken, waar meer ruimte is, wordt ingezet op het bereiken van oudere monumentale bomen. Hier zou de doorwortelbare ruimte tenminste het viervoudige moeten zijn. Voor deze locaties zijn bijzondere en sierlijke bomen geselecteerd.

Langs de singels wordt ingezet op bomen die aansluiten bij het landschappelijke karakter van deze waterlopen.

Naast specifieke uitgangspunten voor Nieuw West zijn er bij de uitwerking van de bomenstructuur algemene principes van belang. Dit zijn ruimtelijke principes alsook principes met betrekking tot bovengrondse en ondergrondse groeiruimte, eigenschappen van de soort en aspecten vanuit het beheer.

Afstand Bij de soortkeuze is de afstand tussen de boom en de gevelwand van belang. Op locaties waar bomen en bebouwing dicht bij elkaar komen, wordt rekening gehouden met de uiteindelijk te verwachten kroonbreedte. Bomen die van nature een doorgaande harttak of spil vormen kunnen op geringere afstand tot de gevel worden gezet. Dit geldt eveneens voor bomen met een meer transparante kroon.

Beworteling Soorten die van nature geneigd zijn oppervlakkig te wortelen worden alleen in 'open grond' toegepast.

Bomenzand Op veel plaatsen in Nieuw West bestaat de grond uit het oorspronkelijke ophoogmateriaal zand. Bomen kunnen zich hierin nooit tot volle wasdom ontwikkelen. In dergelijke situaties wordt bomenzand toegepast.

Cultivars Alleen als de duurzaamheid van de bomenstructuur bedreigd wordt, worden cultivars gebruikt.

Incasseringsvermogen De te gebruiken bomen moeten tegen een stootje kunnen. Bomen in het stedelijk gebied worden voortdurend bedreigd door nieuwe ontwikkelingen en een veranderende groeiplaats.

Plantgrootte Bij de aanplant van bomen in de hoofdstructuur moet aan de kwaliteit van het plantmateriaal bijzondere

aandacht worden besteed. Het planten van een grotere maat bomen in de hoofdstructuur biedt geen garantie voor een sneller bereik van het eindbeeld. Een kleinere boom slaat eerder aan en zal sneller de groei hervatten. De kwaliteit van het aangeboden plantmateriaal wordt vooral bepaald door de intensiteit van de beworteling.

Resistent De soorten mogen geen last hebben van ziekten en plagen. Soorten die weinig vatbaar zijn voor iepziekmogen worden aangeplant. Linden die niet gevoelig zijn voor luis kunnen worden toegepast.

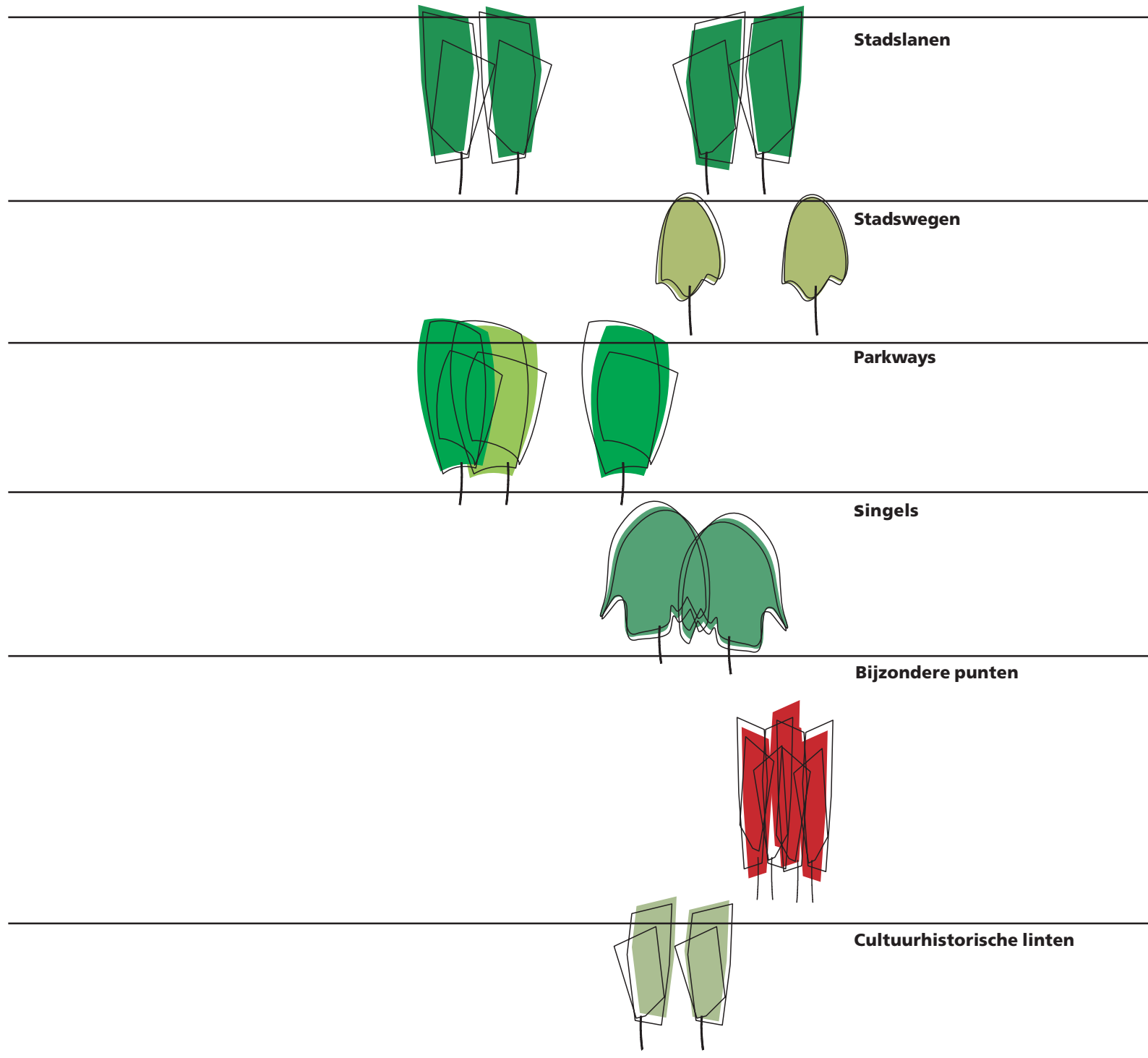
Stamhoogte Voor een goede doorgang van het verkeer is langs de stadslanen en stadsstraten een vrije stamhoogte nodig van 8 meter. Bomen met doorhangende takken zijn langs deze wegen ongeschikt. Langs waterlopen kan overwogen worden de bomen vrij uit te laten groeien tot vlak boven het water.

Vruchten Op plaatsen waar veel verkeer rijdt worden geen soorten toegepast die een overmatige vruchtdracht kennen of grote zaden ontwikkelen.

Takbreuk In Nieuw West staan bomen in de hoofdstructuur veelal bloot aan constante en harde wind. Op locaties met veel verkeer kunnen alleen soorten worden toegepast, die minder gevoelig zijn voor takbreuk.

Zout Om te voorkomen dat zoutschade optreedt, moet de groeiplaats zo worden ontworpen en ingericht dat smeltwater en spatzout niet in de richting van de bomen afstroomt. Minder gevoelige soorten beperken het schaderisico.

Forse bomen van 1e grootte In open grond Brede groenstroken	Plataan Es Eik Linde lep	Platanus acerifolia of Platanus orientalis Fraxinus excelsior of Fraxinus pennsylvanica 'Zundert' Quercus robur of Quercus petraea Tilia tomentosa, Tilia platyphyllos of Tilia europaea Ulmus 'Plantijn'	of F. excelsior 'Atlas', 'Eureka', 'Altena', 'Westhof's Glorie' of T. tomentosa 'Doornik', 'Brabant', T. platyphyllos 'Delft', 'Naarden' of U. 'Dodoens', 'Clusius', 'Pioneer', 'Homestead'
Bomen die verharding verdragen	Plataan Linde lep	Platanus acerifolia of Platanus orientalis Tilia cordata Ulmus 'Plantijn'	Platanen; mits ruimte tot de gevel of T. cordata 'Bohlje', 'Greenspire' of U. 'Dodoens', 'Clusius', 'Pioneer', 'Homestead'
Forse bomen van 1e grootte In open grond Brede groenstroken	Es Eik lep Populier	Fraxinus excelsior of Fraxinus pennsylvanica 'Zundert' Quercus robur of Quercus petraea Ulmus 'Plantijn' Populus	of F. excelsior 'Atlas', 'Eureka', 'Altena', Westhof's Glorie' of U. 'Dodoens', 'Clusius', 'Pioneer', 'Homestead'
In groene oever of talud	Populier Wilg Els	Populus canescens, Populus tremula, Populus alba, Populus nigra of Populus euramericana Salix alba Alnus cordata	of P. canescens 'De Moffart', Limbricht', 'Schijndel', 'Witte van Haamstede', P. euramericana 'Spijk', Robusta'
Potentieel monumentaal Bijzondere verschijningsvorm 'Toekomstbomen' Soorten die in overige typen niet gebruikt worden	Paardekastanje Tamme kastanje Vleugelnoot Honingboom Hemelboom Catalpa Tulpenboom Italiaanse populier	Aesculus hippocastanum of Aesculus carnea Castanea sativa Pterocarya fraxinifolia Sophora japonica Ailanthus altissima Catalpa bignonioides Liriodendron tulipiferum Populus nigra 'Italica' of andere soorten	
Autochtone herkomst	Es Populier lep Linde Eik	Fraxinus excelsior Populus nigra Ulmus laevis Tilia cordata Quercus robur	

Aanleiding Wie niet anders weet zou denken dat er niks mis is met de bomenstructuur in Nieuw West. In de komende tijd zullen zich echter belangrijke veranderingen in het beeld voordoen. Naast de vervanging van bomen, komt er vanuit het gebruik van de openbare ruimte meer druk op de profielen: toenemend verkeer, meer parkeren, vrije busbanen. Ook de stedelijke vernieuwing zet de openbare ruimte onder druk.

Plan Het Bomenstructuurplan is een plan op hoofdlijnen. Het spreekt zich uit over de bomen die een bijdrage leveren aan de structuur van netwerken in Nieuw West. Het gaat daarbij zowel om stadsdeeloverstijgende als stadsdeelbepalende structuren.

Typologie Aan de basis van het bomenstructuurplan staat een typering van de uiteenlopende lijnen in Nieuw West. Er zijn zes typen onderscheiden:

1. Stadslanen zijn majestueuze lijnen met groene bermen en dubbele bomenrijen.
2. De stadswegen zijn smaller, kennen geen middenberm en één of twee rijen bomen aan weerszijden van de weg. De bermen zijn over het algemeen verhard.
3. De parkways beperken zich tot drie karakteristieke plekken. De bomen staan verspreid in brede, groene bermen.
4. Langs één zijde van de brede singels staan vaak meerdere bomenrijen.
5. Enkele cultuurhistorische linten zijn in de stad opgenomen. Langs beide zijden van de wegen staat een rij bomen. Karakteristiek zijn de bermsloten.
6. Bijzondere punten zijn rotondes, kruisingen, bruggen of kades. Het zijn uitgelezen plekken voor forse parkbomen.

Uitwerking Voor elke type zijn de kenmerken benoemd, karakteristieke profielen geschetst en de boomsoorten omschreven. De typologie is een ideaalbeeld en zal in de uitwerking op de locatie toegesneden moeten worden.

Vanuit het werken aan de bomenstructuur voor Nieuw West zijn vier aanbevelingen voor het vervolg te doen:

Programma ontwikkelen Dit plan schetst een ruimtelijk kader voor de ontwikkeling van de bomenstructuur in Nieuw West. Een belangrijk vervolg hierop is het uitwerken van dit kader tot een programma met een projectenlijst, het opstellen van een fasering en het bijeen halen van de benodigde budgetten.

Regulier overleg Een fors deel van de lange lijnen in Nieuw West overstijgt de stadsdelen. De beplantingen zijn typerend voor de gehele Westelijke Tuinsteden. De lange lijnen en de daarbij horende kenmerken moeten gezamenlijk bewaakt en ontwikkeld worden. Een regulier overleg tussen de stadsdelen over de bomenstructuur, dat wordt ondersteund vanuit bureau ParkStad, zou daaraan een belangrijke bijdrage vormen. De bomenconsulent moet binnen dit overleg een plaats krijgen.

Voorbeeldprojecten Om een goede start te maken zijn aansprekende voorbeelden nodig. Daarom is van belang om binnenkort met een drietal aansprekende voorbeeldprojecten aan de slag te gaan. Een financiële ondersteuning van de centrale stad (Groenfonds) kan hierin een stimulerende rol spelen.

Polders en Ookmeer Zijn de lange lijnen binnen het bestaande stedelijke gebied duidelijk uitgekristaliseerd, voor de westelijke polders en sportpark Ookmeer ligt dit anders. Voor beide gebieden is in het Bomenstructuurplan een voorzet gedaan. Het verdient aanbeveling om deze locaties als een integrale ontwerpogave te beschouwen, mede in het licht van de komst van de Westrandweg.